

orðaskifti og tað er mót-sigandi. Frágreiðingin hjá reiðarafelagnum staðfesti ikki bert, at makrelurin er í føroyskum sjógvi í nógv størri mun enn áður hildið, men eftir øllum at døma ávirkar alla vistskipanina, við stórum avleiðingum fyri toska-, hýsu- og upsastovnin. Er ikki upplagt, at teir, sum troyta toska- og hýsustovninum, eru partar av orðaskiftinum?.

Men hetta eru ikki premissurnar – tvørturímóti! Spyr t.d. eigarar og manning á Bragd? Bragd átti uml 120 dagar sum eftir fleiri niðurskurðir vóru blivnir til 81 dagar. Í 2010 gjørdur teir av, at keypa eitt loyv, sum í teirra part gav 33 dagar; heldur enn 81 dagar áttu teir nú 114 dagar árliga. Bert eitt ár seinni og enn ein niðurskurð uppá 20 % átti Bragd 91 dagar!

Hesin niðurskurður er enn ein avleiðing av eindimensi- nelle pástandunum um ov stórt veiðitrýst! Og serliga toska- og hýsufiskiskapurin verða onkursvegna – í øllum førum í praksis – fataður sum isolerað fyrirbrigdi, tí minkandi veiða næstan pr auto- matikk viðførir skerjingar.

Ósmidlig fiski-vinnufyrising

Fingu so eigarar og mann- ingin av Bragd boðið nakað ístaðin? Kanska at fiska av tí makreli, sum í stórari nøgd hava svomið inn á hvørja vík og etið av øllum, bæði hjá fugli og fiski. Nei, frá politiskari síðu bleiv heldur róð uppundir, at um menn ikki finga tað at bera til so máttu teir finna sær okkurt annað at takast við, kanska at fara til skips í Noregi. So tann avmonteringin av einum parti av flotanum, sum nú fer fram, er eingin neyðsyn, men eitt politiskt val.

Man kundi so spurt um einki annað tilfeingið er á grunninum? Hvat við tungu, reyðsprøku, skøtu, havtasku, hvítungi, longu, brosmu, krabba osv osv? Ein skuldi hugsað, at tað var upplagt.

Nei, allar umsóknir til Fiskimálaráðið um at royna nakað nýtt, okkurt "alternativt", verða sópaðar av borð- inum við teirri typisku grund- geving, at tú hevur eitt loyvið (húkaloyvið). Áhugavert kundi verið at vita, hvussu nógv var umsóknir liggja í Fiskimálaráðnum frá bátum/

skipum um alternativa veiðu á landgrunninum (burt- ursæð frá einum loyvi inni á grunninum eftir havtasku við gørnum, so eru mær vit- andi eingi alternativ loyvi útskrivað).

Neyvan nakrastaðir í heiminum er fiskivinnan meira einstáttað enn í Fø- royum. Tað er eitt paradoks, at vit skerja veiðuna eftir toski og hýsu, alt meðan vit tvíhalda um, at somu bátar bert skulu fiska tosk og hýsu. Hví so er, havi eg ikki havið fingið nakra haldbara grundgeving fyri. Fyri meg er spurningurin meira blivin, um ikki alt "tankasettið" aft- an fyri føroyskan fiskivinnu- politikk bæði á sjógvi og landi er høvuðstrupulleikin heldur enn nakað annað. Tað tykist sum um onkur formur fyri arrogansu valdar í politisku skipanini. Samstundis sum ein partur av flotanum ikki sleppur at tillaga sín fiski- skap fyri at lofta sær inn- tøkuliga og fáa gagnnýtt tilfeingið, sum í alt ov lítan mun kemur til høldar, so verða nýggj loyvir útskrivað til nýggjar aktørar, summir við útlenskari manning og ongum sáttmálum.

Burtur frá vanahugsan

Í Noregi eiga smáu førini rættin til at fiska uml. 15 % av samlaðu makrelkvotuni. Eg skal ikki býta nakran makrel, men fyri meg tykist upplagt, at bæði bólkurin línuskip og útróðrarbátar eiga atgongd til sín lut í makrelfiskiskapinum, kanska ímóti ikki at fiska tosk og hýsu á landgrunn- inum hesa tíðina. Tvær flugur í einum bresti. Polit- iski myndugleikin ásetti karmarnar, men annars latið aktørarnar sjálvar umsið fiskiskapin. Hesir kundu hvør sær ella í felag, eins væl og aðrir (nýggir) aktørar, leigað inn egnað skip til hendan fiskiskap inntil meiri skipaði viðurskifti vóru fingin í lag viðvíkjandi móttøku.

At vinnuligir áhugabólk- ar royna at leggja trýst á politisku skipanina fyri at fremja síni áhugamál, er einki meiri enn sjálvsagt. Men ein kundi ynskt, at polit- iski myndugleikin ikki lat seg taka av fótum av einstøkum málum og gloymdi alt um ein yvirskipaðan fiskivinnu- politikk, ið røkkur longur enn til morgindagin.

Argir, tann 8. febr. 2012

Jóhanna á Rógvi

námsfrøðingur

Fyrireiking – í dagstovni

Børn frá 7 ára aldri fáa undirvísing, ið er fyrireikað, so tey fáa sum mest burtur úr skúlatíðini, og so tey kunnu vera væl fyri til út- búgving og yrki aftaná fólkkaskúlan. Hetta skilja vit øll væl. Soleiðis er eisini, tá tú fert í bankan at tosa um lán; kundaráðgevin hevur hugt at pengingaligu við-ur-

So kemur stríðið av ser- ligum tørv, tá skal pedag- ogurin skriva frágreiðingar og útfylla skjøl, tí stovan skal søkja um stuðul, neyðuga økta arbeiðsmegi at hjálpa júst hesum barni fram á leið. Marghátliga í hesum er, at hetta gera vit sum sjálvboðið arbeiðið, átaka okkum aft- urat sáttmáløntu tíðini at

barnagarðinum fær summ- að seg við einum temunni – og so "learning by doing" – barn titt er nú amboð hjá pedagoginum, sum má brúka mánaðir og ár at finna út av tí, uttan fyrireikingartíð, og uttan at nakar annar hevur stundir at fyrireika tann nýggja á stovuni.

Løgtingið hevur vanliga

hetta merkja, at kommunan ikki fær – og ikki kann selja – ta tænastu, sum hon ikki vil gjalda fyri. Vit mugu siga: "tíverri, eg kann ikki greiða tær frá um barnið, tí arbeiðstíðin er endað," ella: "ja, barnið krevur at fáa hjálp at menna taluna, men fyrireikingartíðin er brúkt henda mánan, so frágreiðing

skiftum tínum og roknað út, hvat kundin kemur at sita fyri, alt eftir havt lán hann velur – minni høvdu vit ikki væntað.

Hvør dagstovnalærari kann nýta ein (1) tíma um vikuna at fyrireika seg til 16 børn. Tvey útbúgvín fól- k á somu stovu fáa tilsamans tveir tímar um vikuna, sum tey kunnu nýta til alla fyrireiking. Tímin skal nýtast til at finna tilfar, ofta enntá gera tilfar (tí ikki nógv tilfar verður givið út fyri børn yngri enn sjeý ár), fyrireika sekstan árligar foreldarasamrøður, umframt allar tær eyka, tí foreldrini spyrja um barnið – hvussu vit læra at tosa, syngja, spæla við hini, klatra, hvat gera vit við ADHD, tunghoyrni, sjúku osfrv.

sita við hús og royna at vinna hesum børnum meiri stuðul, so foreldrini kunnu arbeiða síni løntu størv.

Gera vit ikki hetta fram- íhjá, mugu við allatíðina taka tíð frá hinum børnum, mugu minka um túratal, søgur og stundir at tosa við hvørt barnið. Starvfólkið fer til viks og meir enn so kemur fyri at antin mugu vit "trýsta á PLAY", tí starvfólk far ikki verið allastaðni í senn.

Skiftir barnagarðslærari frá vøggstovu (børn umleið ½ til 3 ár) í skúlabólkin (umleið 6-7), so er hetta minst líka stórt lop, sum at fara frá fyrsta flokki í tíggjunda í fólkkaskúlanum og skifta øll fak og allar bøkur út við aðrar. Lærarin í fólkkaskúlanum fær tíð at fyrireika seg. Lærarin í

ikki tingfund mána- og fríggjadag, tí tingfólki skal seta seg inn í málini, so tey vita, hvat hvørt mál snýr seg um. Harumframt er Tingið ikki saman um summarið (apríl til september) og fleiri styttri tíðarskeið. Barnagarðslærarin hevur eisini nógv mál, t. d. ADHD, málsligar trupulleikar, børn hvørs foreldur eru í skilnaði, osfrv. Vit kunnu ikki koyra ein trupulleika í nevnd ella vóna, at hann dettur burtur, tá ið tingsetan endar. Vit skulu bara leggja arbeiðið til rættis, so tey fáa ment seg og ikki draga afturúr.

Tórshavnar Kommuna hevur úttalað seg, at for- eldrini ikki skulu gjalda fyri ta tænastu tey ikki fáa undir verkfallinum. Reelt nokk. Men tá ið verkfallið er av, má

og oyðubløð mugu bíða." Vit mugu gevast at stjála tíð frá øðrum. Foreldur spyrja nógv í dag og skilja væl, at hvørt barn krevur sína menning og síni atlit. Men góða svarið frá okkum krevur fyrireiking. Tí fara tey ikki at fáa svar, tí samfelagið vil ikki raðfesta, at tey hava krava uppá svar.

Hvør sáttmálin so verður, so má hann haldast frá nú av. Fyrireiking verður í fyrireikignartíðini, og dygdin verður hareftir. Sum sagt var, so ber ikki til at gjalda uttan at fáa tænastu – og ikki at fáa tænastu uttan at gjalda.